

10
DISSERTATIO ASTRONOMICA,
DE
PARALLAXI ANNUA
PLANETARUM PRIMARIORUM
AC COMETARUM,

QUAM,

CONS. AMPL. FAC. PHILOS. ABOËNS.

PRÆSIDE

MAG. JOHANNÉ HENRICO
LINDQVIST,

MATH. PROFESS. REG. ET ORD. NEC NON REG.
ACAD. SCIENT. SVEC. MEMBRO

PRO GRADU

PUBLICÉ EXAMINANDAM SISTIT

SAMUEL CASTRÉN,

OSTROBOTNIENSIS,

IN AUDITORIO MAJORI

DIE XIV JUNII MDCCLXXXVI.

HORIS ANTE MERIDIEM SOLITIS.

ABOË, TYPIS FRENCKELLIANIS.

§. I.

Ejusdem objecti, pro diversitate stationum, ex quibus conspicitur, diversum fore locum opticum, res est notissima. Hæc locorum opticorum differentia *Parallaxin*, latissimo sensu sumtam, constituit. Quum vero diversæ istæ stationes ad certum aliquod punctum, tanquam centrum, referri communiter soleant, Parallaxeos nomine speciatim insignitur angulus, directis ex hoc centro & ex quavis spectatoris statione versus idem objectum lineis interceptus. Doctrinæ Parallaxium in nulla scientia amplior quam in Astronomia est usus. Hac etenim unica scala inaccessibleibus alias siderum regiones quasi ascendere, verasque stellarum & distantias & magnitudines mensurare licet. Duplicis vero generis præcipue in Astronomicis considerandæ occurrunt Parallaxes, aliæ diurnæ, aliæ annuæ. Illæ in diversitate consistunt locorum, quibus idem corpus cœleste ex centro terræ & hujus superficie eodem tempore apparet. Ejusmodi Parallaxis in Luna maxime sensibilis est, quippe integrum haud raro gradum excedens; in sole vero & Planetis reliquis admodum exigua, paucisque scrupulis secundis finita. Parallaxis autem annua vel orbitæ sideris cujusvis est distantia locorum opticorum
 ejus-

ejusdem, ex terra & sole seu systematis nostri planetarii centro spectati, vel brevius: differentia inter locum ejus geocentricum atque heliocentricum. Hujus consideratio in Planetarum imprimis primariorum ac Cometarum Theoria maximi est momenti, quippe cujus ope apparentes horum corporum irregularitates ex annuo telluris circa Solem motu ortæ explicantur, eorumque phænomena calculo facile subjiciuntur. Duplex præcipue in hoc capite Astronomiæ occurrit problema solvendum, unum scilicet, quo ex dato loco Planetæ vel Cometæ geocentrico quæritur locus ejus heliocentricus, alterum, quo vicissim dato loco heliocentrico respondens investigatur geocentricus, cognitis in utroque casu positione Nodi & inclinatione orbitæ nec non longitudine Solis, hujusque a tellure distantia. Horum problematum ut frequens est in Astronomia usus, ita varias eorundem solutiones apud Astronomos passim videre licet, quas vero quum sigillatim recensere valde prolixum foret, aptius judicavimus novam eadem solvendi methodum adferre, quam in prælectionibus Astronomicis proposuerat Cel. Præses. Quæ videlicet quum concinna admodum nobis videretur atque directa, eandem Speciminis Academici loco jam paucis exponere, exemplisque nonnullis illustrare decrevimus.

§. II.

In Sphæra cælesti sit γ & B Ecliptica, in qua γ initium Arietis seu punctum, a quo versus B nume-

rentur longitudines, referatque circulus ejusdem sphaeræ maximus ΩAC planum orbitæ Planetæ vel Cometæ (\odot), cujus nodus ascendens sit Ω , adeoque $\nu \Omega$ longitudo nodi, quam in sequentibus nominemus N , nec non angulus $A \Omega B$ orbitæ inclinatio, quæ dicatur i . Si jam existente Sole in \odot , adeoque ejus longitudine $= \nu \odot$, quam dicamus S , fuerit P locus Planetæ ex centro Terræ spectati; descripto per \odot & P , circulo maximo $\Theta PP'$, circulum $\Omega AP'$ secante in P' , erit hoc punctum P' locus Planetæ heliocentricus ad idem tempus. Patet videlicet planum circuli $\Theta PP'$ per centra Solis, Terræ & Planetæ transire, adeoque locum hujus utrumque geocentricum atque heliocentricum, in eodem hoc circulo positum esse. Locus vero heliocentricus semper manet in plano orbitæ. Ergo hic locus erit in communi intersectione horum planorum, adeoque in puncto P' . Vicissim hinc sequitur, ductam ex loco planetæ heliocentrico P' per locum Solis \odot circulum maximum transire per locum ejusdem geocentricum. Porro manifestum est in Triangulo a rectis, centra Solis, Terræ & Planetæ conjungentibus comprehenso, angulos ad centra Terræ & Planetæ constitutos mensurari arcibus ΘP & PP' respective, adeoque Sinus horum arcuum esse

(*) Ubi in sequentibus brevitaris studio Planetas solum nominamus, Cometas simul subintelligimus; generatim scilicet agimus de corporibus, quorum centrum motus est Sol.

esse in ratione laterum iisdem angulis oppositorum, hoc est: ut distantia Planetæ a Sole ad distantiam inter Solem & terram. Si igitur hæ distantiæ dicantur r & c respective: erit $r : c :: \sin \Theta P : \sin PP'$. Si denique ex P agatur arcus PL perpendicularis ad eclipticam, erit $\sphericalangle L$ longitudo Planetæ geocentrica, quam dicamus L , & PL ejusdem latitudo geocentrica, quæ nominetur λ . His præmissis jam patet, utrumque nostrum problema (§. I.) reductum esse ad resolutionem triangulorum sphaericorum ΘPL & $\Omega P'\Theta$. Primo videlicet, quando loco geocentrico respondens quæritur heliocentricus, data supponuntur L , λ , S , c , N & i , atque investigandus est arcus $\Omega P'$ (qui *Argumentum Latitudinis* nominari solet), nec non distantia Planetæ a Sole r . Hoc in casu in Triangulo rectangulo $PL\Theta$ ex datis lateribus $PL = \lambda$ & $L\Theta = L - S$, inveniuntur hypotenusæ $P\Theta$ atque angulus $P\Theta L$. Porro in $\Delta P'\Omega\Theta$ ex invento hoc ang. $P\Theta L$ atque dato ang. $P'\Omega\Theta = i$, nec non his intercepto latere $\Theta\Omega = S - N$, investigantur reliqua latera $\Theta P'$ & argumentum latitudinis $\Omega P'$. Cognitis itaque $P\Theta$ & $P'\Theta$, adeoque etiam horum differentia PP' ; ope analogiæ superius allatæ $r : c :: \sin \Theta P : \sin PP'$ innotescit r . Si vero loco ipsius $\Omega P'$ desideretur Planetæ anomalia vera, quæ nominetur z , data præterea erit Aphelii A a nodo distantia ΩA , quæ si dicatur a , erit $z = \Omega P' - a$.

Pari ratione in problemate inverso ex datis S , c ,

N, i, r & argumento latitudinis $\Omega P'$ investigantur L & λ seu longitudo atque latitudo Planetæ geocentrica. Scilicet in Triangulo $\Omega P' \Theta$ ex datis lateribus $\Omega P'$ nec non $\Theta \Omega = S - N$, atque angulo intercepto $P' \Omega \Theta = i$, quæritur latus tertium $P' \Theta$ atque ang. $P \Theta L$. Dato vero latere $P' \Theta$, eruuntur $P' P$ & $P \Theta$ ope analogiæ nuper memoratæ. Hac namque componendo atque dividendo sumta, obtinetur: $r \star c : r - c :: \text{Sin } \Theta P \star \text{Sin } P P' : \text{Sin } \Theta P - \text{Sin } P P' :: \text{Tang } \frac{1}{2} \Theta P : \text{Tg } \frac{1}{2} (\Theta P - P P')$, unde innotescit arcuum horum semidifferentia $\frac{r}{2} (\Theta P - P P')$, qua ipsi $\frac{1}{2} \Theta P'$ addita invenitur ΘP . Ex hac vero hypothenufa ΘP & ang. $P \Theta L$ in Triangulo rectangulo $P \Theta L$ inveniuntur latera ΘL & LP adeoque longitudo atque latitudo planetæ geocentrica quæsitæ.

Hæ solutiones utut admodum simplices videntur, in applicatione tamen calculum exigunt justo prolixiorum. Quamobrem jam dispiciendum erit, annon ex iisdem principiis pro utroque casu concinniores erui queant regulæ; qua in re ut distinctius agatur, utrumque Problema sigillatim tractemus.

§. III.

PROBLEMA. *Datis ad tempus quodvis Planetæ cujusdam vel Cometæ geocentrica longitudo $\Omega L = L$ atque latitudine $PL = \lambda$, nec non longitudo Solis $\nu \Theta = S$ hujusque a terra distantia $= c$; cognitisque præterea longitudo Nodi $\nu \Omega = N$, inclinatione orbitæ $A \Omega B = i$*

$= i$ atque Aphelii A a nodo distantia $A\Omega = a$: invenire ad idem tempus locum ejusdem heliocentricum P' , scilicet Anomaliam veram $AP = z$, atque distantiam a Sole $= r$.

Demisso ex P' arcu circuli maximi ad Eclipticam perpendiculari $P'L'$, est $\sphericalangle L'$ longitudo atque $P'L'$ latitudo planetæ heliocentrica, quæ dicantur H & h respective. Quum jam in Triangulis rectangulis $P'\Theta L'$ & $P\Theta L$ ob angulum ad Θ communem, sit $\text{Sin } L'\Theta : \text{Sin } L\Theta :: \text{Tg } P'L' : \text{Tg } PL$, seu $\text{Sin } (H - S) = \frac{\text{Sin } (L - S) \text{Tg } h}{\text{Tg } \lambda} = \text{Sin } (L - S) \text{Cotg } \lambda \text{Tg } h$, (po-

sito Sinu toto $= 1$); atque in Triangulo rectangulo $P'\Omega L'$ fit $\text{Tg } h = \text{Tg } i \text{Sin } (H - N)$: sequitur fore $\text{Sin } (H - N) : \text{Sin } (H - S) :: 1 : \text{Tg } i \text{Cotg } \lambda \text{Sin } (L - S)$. Hinc ut facilius inveniatur longitudo heliocentrica H , quærendus primo est angulus ω talis, ut sit $\text{Tg } \omega = \text{Tg } i \text{Cotg } \lambda \text{Sin } (L - S)$ (I). Quo facto habetur $\text{Sin } (H - N) : \text{Sin } (H - S) :: 1 : \text{Tg } \omega$ adeoque (comp. & div.) $\text{Sin } (H - N) \mp \text{Sin } (H - S) : \text{Sin } (H - N) - \text{Sin } (H - S) :: 1 \mp \text{tg } \omega : 1 - \text{tg } \omega$, seu $\text{Tg } (H - \frac{1}{2} \cdot S \mp N) : \text{Tg } \frac{1}{2} (S - N) :: \text{Tg } (45^\circ \mp \omega) : 1$. Quamobrem erit $\text{Tg } (H - \frac{1}{2} \cdot S \mp N) = \text{Tg } \frac{1}{2} (S - N) \text{Tg } (45^\circ \mp \omega)$ (II). Porro ope longitudinis heliocentricæ H invenitur argumentum latitudinis $\Omega P = a \mp z$; est namque $\text{Cotg } (a \mp z) = \text{Cof } i \text{Cotg } (H - N)$ (III), unde ob datum a , anomalia vera z simul innotescit. Ad inveniendam denique planetæ a Sole distantiam r , producantur arcus

cus PL & $P'L'$, donec sibi mutuo occurrant in E atque jungantur E , \odot . Hoc facto, quum ob angulos ad L , L' rectos, sit E polus eclipticæ, adeoque $L'E$, LE , $\odot E$ quadrantes circulorum maximorum: erunt arcus $\odot L$, LL' respective mensuræ angulorum $\odot EP$, PEP' , atque EP' complementum ipsius $P'L'$ seu latitudinis heliocentricæ h , nec non $\text{Sin } E\odot = x$. In triangulis vero $\odot EP$, PEP' est $\text{Sin } \odot P$. $\text{Sin } EPP' = \text{Sin } E\odot$. $\text{Sin } \odot EP = \text{Sin } (L - S)$, & $\text{Sin } PP'$. $\text{Sin } EPP' = \text{Sin } PEP'$. $\text{Sin } EP' = \text{Sin } (H - L) \text{Cof } h$, adeoque $\text{Sin } \odot P : \text{Sin } PP' :: r : c$ (§. II) $:: \text{Sin } (L - S) : \text{Sin } (H - L) \text{Cof } h$.

Sed ob $\Delta \Omega P'L'$ rectangulum est $\text{Cof } h = \frac{\text{Cof}(a \mp z)}{\text{Cof}(H - N)}$

Ergo $r = \frac{c \text{Sin } (L - S) \text{Cof } (H - N)}{\text{Sin } (H - L) \text{Cof } (a \mp z)}$ (IV). Solutio igitur præsentis problematis sequentibus absolvitur formulis:

I. $\text{Tang } \omega = \text{Tg } i \text{ Cotg } \lambda \text{ Sin } (L - S)$.

II. $\text{Tg}(H - \frac{1}{2} \cdot S \mp N) = \text{Tg } \frac{1}{2} (S - N) \text{Tg}(45^\circ \mp \omega)$.

III. $\text{Cotg}(a \mp z) = \text{Cof } i \text{ Cotg } (H - N)$.

IV. $r = \frac{c \text{Sin } (L - S) \text{Cof } (H - N)}{\text{Sin } (H - L) \text{Cof } (a \mp z)}$.

Scholion I. In quibus quadrantibus suorum circulorum posita sint puncta L' & P' pro diverso situ ipsorum \odot & P , ex signis, quæ in formulis allatis pro casu quovis speciali locum obtinent, ut & ex inspectione ipsius figuræ facilius dignoscitur, quam regulis quibus-

busdam prolixioribus, quas igitur adferre supervacaneum censemus.

Scholion II. Si desideretur locus heliocentricus planetæ ad eclipticam reductus, mox ex formula II. colligitur longitudo heliocentrica H . Latitudo vero heliocentrica h computari potest secundum alterutram harum formularum: $Tg h = \frac{Tg \lambda (\sin H - S)}{\sin (L - S)}$, vel $Cof h = \frac{Cof (a \mp z)}{Cof (H - N)}$, vel $\sin h = \sin i \sin (a \mp z)$.

Scholion III. Si ex iis, quæ in hoc Problemate data supponuntur, invenire simul oporteat planetæ a terra veram distantiam, quæ dicatur t : eodem ac in §. II. ratiocinio demonstrabitur, fore $t : c :: \sin \Theta P' : \sin PP'$. Sed ex comparatione Triangulorum $\Theta EP'$, PEP' deducitur: $\sin \Theta P' : \sin PP' :: \sin \Theta EP' : \sin PEP'$. $\sin EP :: \sin (H - S) : \sin (H - L) Cof \lambda$; adeoque $t = \frac{c \sin (H - S)}{Cof \lambda \sin (H - L)}$.

Scholion IV. In casu conjunctionis vel oppositionis, seu existente $L = S$ vel $L = 180^\circ \mp S$, quum simul fit $H = S$ vel $H = 180^\circ \mp S$; patet fore I:o $Cotg (a \mp z) = \pm Cof i Cotg (S - N)$, II:o $Tg h = Tg i \sin (S - N)$, III:o $r = \frac{c \sin \lambda}{\sin (n - \lambda)}$, nec non IV:o $t = \frac{c \sin h}{\sin (h - \lambda)}$.

Exempl. Cometæ, qui Anno 1770 apparuit, secundum observationes D:ni MESSIER, mens. Junii ejusdem

Anni 29^d 11^h 59^m 26^{''} Temp. med. ad merid. Paris. fuit longitudo geocentrica $L = 9^s 9^o 42' 45''$ atque latitudo geocentrica $\lambda = 37^o 57' 32''$ Bor. cfr. *Mem. de Acad. Roi. des Sc. de Paris A. 1776 p. 639, 640.* Isto tempore fuit longitudo Solis $S = 3^s 8^o 6' 25''$ atque distantia $c = 1,01677$, posita distantia telluris a Sole media = 1. Assumtis jam ejusdem Cometæ elementis loco cit. allatis, scil. $N = 4^s 12^o$, $i = 1^o 33' 40''$ atque $a = 44^o 17' 3''$, anomalia ejus vera atque distantia a Sole sequente ratione investigantur:

$i = 1^o 33' 40''$	$Log Tg i = 2.4354187$
$\lambda = 37^o 57' 32''$	$L Cotg \lambda = 0.1078326$
$L = 9^s 9^o 42' 45''$	$L Sin (L-S) = 2.4474459$
$S = 3^s 8^o 6' 25''$	$L Tg \omega = 2.9906972$
$L - S = 6^s 1^o 36' 20''$	$L Tg (45^o \dagger \omega) = 1.9991494$
$\omega = - 3' 22''$	$L Tg \frac{1}{2} (S-N) = 1.4838874$
$45^o \dagger \omega = 44^o 56' 38''$	$L Tg (H - \frac{1}{2} (S \dagger N)) = 1.4830368$
$\frac{1}{2} S = 1^s 19^o 3' 12'', 5$	$L Cos i = 1.9998388$
$\frac{1}{2} N = 2^s 6^o$	$L Cotg (H-N) = 0.1732752$
$\frac{1}{2} (S-N) = - 16^o 56' 47'', 5$	$L (Cotg (a \dagger z)) = 0.1731140$
$\frac{1}{2} (S \dagger N) = 3^s 25^o 3' 12'', 5$	$L c = 0.0072220$
$H - \frac{1}{2} (S \dagger N) = 5^s 13^o 5' 5'', 2$	$L Sin (L - S) = 2.4474459$
$H = 9^s 8^o 8' 17'', 7$	$L Cos (H - N) = 1.9192792$
$N = 4^s 12^o$	$- L Sin (H - L) = 1.5611060$
$H - N = 4^s 26^o 8' 17'', 7$	$- L Cos (a \dagger z) = 0.0807708$
$H - L = - 1^o 34' 27'', 3$	$L r = 0.0158239.$
$H - S = 6^s 0^o 1' 52'', 7$	

$a \star z = 146^{\circ} 7' 42'', 3$	$Lc = 0.0072220$
$a = 44^{\circ} 17' 3''$	$LSin(H-S) = 4.7374952$
$z = 101^{\circ} 50' 39'', 3$	$-L Cos \lambda = 0.1032245$
$r = 1.03710$	$-LSin(H-L) = 1.5611060$
$t = 0.02565$	$Log t = 2.4090477$

Quum inventa cometæ a tellure distantia t admodum sit exigua, quippe ipsius c partem quadragesimam vix excedens, manifestum est deductas ex immediatis observationibus longitudinem atque latitudinem non esse vere geocentricas, sed notabili quadam parallaxi diurna affectas; quapropter in hoc & similibus casibus correctione quadam opus est. Hæc vero ita institui potest, ut ex inventa per hanc primam approximationem distantia t investigetur effectus parallaxis diurnæ & hinc verus locus geocentricus; quo facto repetito calculo secundum formulas superiores exactus obtinetur locus heliocentricus.

§. IV.

PROBLEMA II. *Invenire ad tempus quodvis geocentricam Planetæ cujusdam vel Cometæ longitudinem $\vee L = L$, atque latitudinem itidem geocentricam $PL = \lambda$: datis pro eodem tempore distantia ejus a Sole $= r$ atque anomalia vera $AP' = z$, nec non longitudine Solis $\vee \Theta = S$ hujusque a Tellure distantia $= c$, cognitisque præterea longitudine Nodi $\vee \Omega = N$, inclinatione orbitæ $A\Omega B = i$ atque Aphelii A a nodo distantia $A\Omega = a$.*

Data anomalia vera $AP' = z$ atque distantia A-

phelii a nodo $A\Omega = a$, datur argumentum latitudinis $P'\Omega = a \mp z$. Hinc quum in $\Delta P'\Omega L'$ rectangulo ad L' sit $Tg \Omega L' = \text{Cof } P'\Omega L' Tg P'\Omega$ seu $Tg (H - N) = \text{Cof } i Tg (a \mp z)$ (I.) innotebit longitudo heliocentrica H . Posito jam $\frac{c \text{Cof } (H - N)}{r \text{Cof } (a \mp z)} = Tg \phi, (H)$, erit (§. III. form. IV) $\text{Sin } (L - S) : \text{Sin } (H - L) :: 1 : Tg \phi$, adeoque (comp. & div.) $\text{Sin } (L - S) \mp \text{Sin } (H - L) : \text{Sin } (L - S) - \text{Sin } (H - L) :: 1 \mp Tg \phi : 1 - Tg \phi$, seu $Tg \frac{1}{2} (H - S) : Tg (L - \frac{1}{2} H \mp S) :: 1 : Tg (45^\circ - \phi)$. Unde invenitur L per formulam: $Tg (L - \frac{1}{2} H \mp S) = Tg \frac{1}{2} (H - S) Tg (45^\circ - \phi)$ (III). Porro quum ob ang. $P\Theta L$ communem in $\Delta\Delta P\Theta L, P'\Theta L'$ sit $Tg h = \frac{Tg \lambda \text{Sin } (H - S)}{\text{Sin } (L - S)}$, atque $\Delta P'\Omega L'$ præbeat $Tg h = Tg i \text{Sin } (H - N)$; his ipsius $Tg h$ valoribus æquatis obtinetur $Tg \lambda = \frac{Tg i \text{Sin } (H - N) \text{Sin } (L - S)}{\text{Sin } (H - S)}$

(IV), unde datur λ . Problema igitur nostrum ope quatuor harum formularum solvitur:

I. $Tg (H - N) = \text{Cof } i Tg (a \mp z)$.

II. $Tg \phi = \frac{c \text{Cof } (H - N)}{r \text{Cof } (a \mp z)}$.

III. $Tg (L - \frac{1}{2} H \mp S) = Tg \frac{1}{2} (H - S) Tg (45^\circ - \phi)$.

IV. $Tg \lambda = \frac{Tg i \text{Sin } (H - N) \text{Sin } (L - S)}{\text{Sin } (H - S)}$.

Schol. I. Quæ in Schol. I. Probl. præc. de situ punctorum L' & P' monuimus, hic pariter de ipsis L & P observanda sunt.

Schol.

Schol. II. Inventis H, L & λ , computari potest distantia Planetæ a terra per formulam *Schol. III. Probl. præc.* allatam.

Schol. III. Si loco ipsorum a & z data fuerint H & h , mox invenietur $Tg \phi = \frac{c}{r \text{Cof} h}$, unde porro per form. III investigatur longitudo geocentrica. Latitudo vero geocentrica hoc in casu facilius computatur per Formulam: $Tg \lambda = \frac{Tg h \text{Sin} L - S}{\text{Sin}(H - S)}$.

Exempl. Secundum Tabulas Astronomicas a R. Acad. Scient. Berolin. 1776 editas, fuit A. 1786 m. Maji 3^d 19^h Temp. med. ad Merid. Berolin. Planetæ Mercurii anomalia vera $z = 10^s 29^o 53' 27''$ ejusque distantia a Sole $r = 0.45102$, Solis vero longitudo $S = 1^s 13^o 52' 31''$ atq; hujus distantia a terra $c = 1.00934$. adeoque $Log. \frac{c}{r} = 0.3498445$. Datis præterea $a = 6^s 27^o 59' 46''$, $N = 1^s 15^o 59' 16''$ nec non $i = 7^o$; quæritur ad idem tempus hujus planetæ locus geocentricus.

$a = 6^s 27^o 59' 46''$	$Log Tg(a \mp z) = \overline{2.5669851.}$
$z = 10. 29. 53. 27.$	$I. \text{Cof } i = \overline{1.9967507.}$
$a \mp z = 5. 27. 53. 13.$	$L Tg(H - N) = \overline{2.5637358.}$
$i = 7. 0. 0.$	$L \text{Cof}(H - N) = \overline{1.9997090.}$
$H - N = 5. 27. 54. 9. 7.$	$L \frac{c}{r} = 0.3498445.$
$N = 1. 15. 59. 16.$	$- L \text{Cof}(a \mp z) = 0.0002951.$
$H = 7. 13. 53. 25. 7.$	$L Tg \phi = 0.3498486.$
$\phi = 65. 55. 23.$	

$45^\circ - \phi = -20^\circ 55' 23''$ $\frac{1}{2} H = 3. 21. 56. 42, 8.$ $\frac{1}{2} S = 0. 21. 56. 15, 5.$ $\frac{1}{2} (H - S) = 3. 0. 0. 27, 3.$ $\frac{1}{2} (H + S) = 4. 13. 52. 58, 3.$ $L - \frac{1}{2} (H + S) = 8. 29. 58. 48, 3.$ $L = 1. 13. 51. 46, 6.$ $S = 1. 13. 52. 31.$ $L - S = 1. 44, 4.$ $H - S = 6. 0. 0. 54, 7.$ $\lambda = 12. 31, 5.$	$L Tg (45 - \phi) = \overline{1. 5824315.}$ $L Tg \frac{1}{2} (H - S) = \overline{3. 8775324.}$ $L Tg (L - \frac{1}{2} (H + S)) = \overline{3. 4599649.}$ $L Tg i = \overline{1. 0891438.}$ $L Sin (H - N) = \overline{2. 5634448.}$ $L Sin (L - S) = \overline{4. 3324685.}$ $L Sin (H - S) = \overline{3. 5764378.}$ $L Tg \lambda = \overline{3. 5614949.}$
--	---

Ex istis igitur datis obtinetur ad dictum tempus Mercurii geocentrica longitudo = $1^\circ 13' 51'' 46''$, 6 atque latitudo borealis = $12' 31''$, 5.

§. V.

Generaliter quidem per *Form. III. §. III.* ex cognito angulo sic dicto Commutationis $H - N$ invenitur Argumentum latitudinis $a - z$, pariter ac vicissim ex hoc dato ope *Form. I. §. IV.* ille innotescit. Quando vero, sicut in planetis primariis ac quibusdam cometis, admodum exigua est orbitæ inclinatio i , commodius erit, immo (cum adhibitis vulgaribus Tabulis Logarithmicis calculus subducitur) exactius, ope serierum approximando reductionem hanc instituire. Ejusmodi series eriuuntur facile ex formulis, quas exhibuit Dn. DE LA GRAN-

GRANGE (Recueil de Tables Astron. Berl. 1776. Vol. III p. 226. 227). Posito scilicet $Tg \frac{1}{2} i = p$, ex his obtinetur: $H - N = a \dagger z - p^2 \text{Sin } 2(a \dagger z) \dagger \frac{1}{2} p^4 \text{Sin } 4(a \dagger z) - \frac{1}{3} p^6 \text{Sin } 6(a \dagger z) \dagger \frac{1}{4} p^8 \text{Sin } 8(a \dagger z) - \&c.$ (I.)

Unde porro per reversionem sequitur fore:

$$a \dagger z = H - N \dagger p^2 \text{Sin } 2(H - N) \dagger \frac{1}{2} p^4 \text{Sin } 4(H - N) \dagger \frac{1}{3} p^6 \text{Sin } 6(H - N) \dagger \frac{1}{4} p^8 \text{Sin } 8(H - N) \dagger \&c.$$
 (II.)

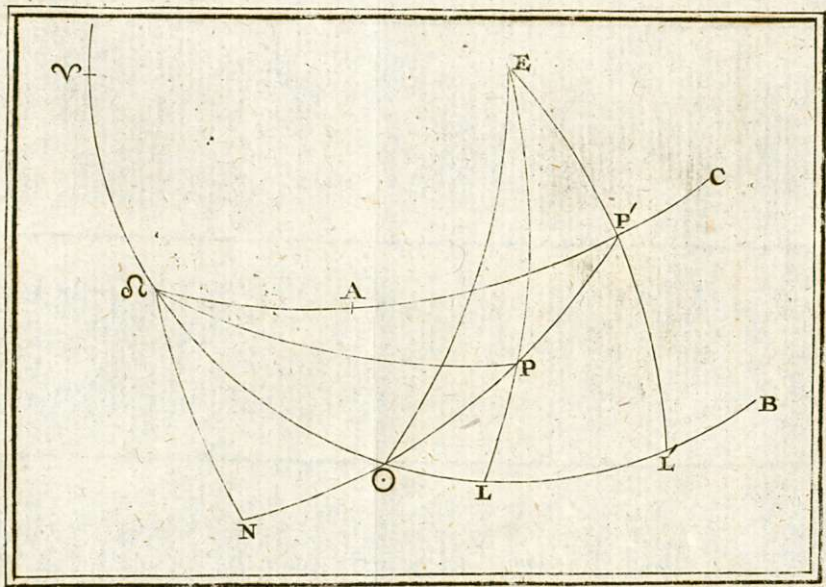
Ope harum serierum differentia inter $a \dagger z$ & $H - N$ obtinetur in partibus radii; quæ vero ut minutis secundis exprimitur, ulterius multiplicetur per 206264, $8 = R$, numerum videlicet scrupulorum secundorum, quos continet arcus radio æqualis, cujus numeri Logarithmus est = 5,3144251. Sic ut in exemplo §. III. ex cognito $H - N = 4^s 26^o 8' 17''$, 7 inveniatur $a \dagger z$, calculus ita instituitur:

$\frac{1}{2} i = 46' 50''$	$LR \text{ ————— } 5.3144251$
$2(H - N) = 9^s 22^o 16' 35''$	$2Lp \text{ ————— } 4.2686162$
$p^2 \text{Sin } 2(H - N) = -35', 43$	$L \text{Sin } 2(H - N) = 1.9663135$
	$Lp^2 \text{Sin } 2(H - N) = 1.5493548$

Eodem modo terminus sequens $\frac{1}{2} p^4 \text{Sin } 4(H - N)$ invenietur = $-0'', 0025$, qui vero ut & reliqui omnes ob suam parvitatem negligi tuto possunt; quamobrem in hoc exemplo erit $a \dagger z = H - N - 35', 43 = 4^s 26^o 7' 42''$, 27.

§. VI.

Ex iis, quæ (§. II.) attulimus, principiis alia adhuc utriusque nostri problematis solutio deduci potest. Ducto nempe per Ω , P arcu circuli maximi ΩP & ex Ω demisso arcu ΩN perpendiculari ad $P' \odot$, quærantur primum anguli $N\Omega\odot$, $\odot\Omega P$ & $P\Omega P'$. In casu quidem priori, sive dato loco geocentrico, datur in $\Delta P\odot L$ utraque cathetus, unde invenitur $Cotg P\odot L = \text{Sin}(L - S) \text{Cotg } \lambda$. Est autem in $\Delta \Omega\odot N$, $Cotg \Omega\odot N = Cotg P\odot L = Tg \odot\Omega N \text{Cof}(S - N)$. Ergo erit $Tg \odot\Omega N \text{ ————— } \text{Sin}$

C.L.S. sc:

$\frac{\sin(L-S) \cotg \lambda}{\cos(S-N)}$. Cognito hinc ang. $\odot \Omega N$, datoque præ-

terea ang. $P' \Omega \odot = i$, datur etiam ang. $P' \Omega N$. Quamobrem quum sit $\cos \odot \Omega N : \cos P' \Omega N :: \cotg \odot \Omega : \cotg \Omega P'$, dabitur quoque argumentum latitudinis $a + z$ & hinc anomalia vera z . Ad inveniendam vero planetæ a Sole distantiam r , ex datis in $\Delta P \Omega L$ cathetis ΩL & PL investigetur ang. $P \Omega L$: est namque $\cotg P \Omega L = \sin(L-N) \cotg \lambda$, unde simul obrinetur ang. $P' \Omega P$; quo facto quum in $\Delta \Delta \Omega P \odot$, $\Omega P P'$ sit $\sin P \odot : \sin P P' :: \sin \odot \Omega$, $\sin P \Omega \odot : \sin \Omega P'$. $\sin P' \Omega P :: (\S.$

II.) $r : c$, invenitur $r = \frac{c \sin(S-N) \sin P \Omega \odot}{\sin(a+z) \sin P' \Omega P}$.

In problemate inverso, quo ex dato loco heliocentrico quaritur geocentricus, fiat primo $\frac{c \sin(S-N)}{r \sin(a+z)} = Tg \psi$. Hinc

erit (dem.) $\sin P \Omega \odot : \sin P' \Omega P :: 1 : Tg \psi$ adeoque (comp. & div.) $Tg \frac{1}{2} i : Tg \frac{1}{2} (P \Omega \odot - P' \Omega P) :: 1 : tg(45^\circ - \psi)$, seu $Tg \frac{1}{2} (P \Omega \odot - P' \Omega P) = Tg \frac{1}{2} i Tg(45^\circ - \psi) = Tg \xi$. Datur igitur ang. $P \Omega \odot = \frac{1}{2} i + \xi$ & $P' \Omega P = \frac{1}{2} i - \xi$. Porro ob $\cos N \Omega \odot : \cos N \Omega P' :: \cotg(S-N) : \cotg(a+z)$, est (comp. & div.) $\cotg(N \Omega \odot + \frac{1}{2} i) : Tg \frac{1}{2} i :: \sin(a+z + S-N) : \sin(a+z - S+N)$, unde innotescit ang. $N \Omega \odot = \eta$. Cognitis vero his angulis, quum in $\Delta \Delta P \Omega N$, $\odot \Omega N$ sit $\cos \eta : \cos(\eta + \xi + \frac{1}{2} i) :: \cotg(S-N) : \cotg \Omega P$, nec non in $\Delta \Omega P' L$, $\cotg \Omega P = \cos(\xi + \frac{1}{2} i) \cotg(L-N)$, invenitur $Tg(L-N) = \frac{Tg(S-N) \cos(\xi + \frac{1}{2} i) \cos \eta}{\cos(\eta + \xi + \frac{1}{2} i)}$, atque $Tg \lambda = \sin(\lambda - N) Tg(\xi + \frac{1}{2} i)$.

Hæ autem formulæ pro utroque problemate solvendo prioribus (§. §. III. IV.) minus sunt concinnæ, nec in orbitis, quarum minor est inclinatio, idem calculi compendium (§. V.) admittunt; quamobrem his ulterius illustrandis superfedemus.

